

Remissyttrande angående ”Lokal och regional klimatomställning - underlag inför kommande klimatpolitisk handlingsplan 2023”

På uppdrag av regeringen har Länsstyrelsen i Uppsala tagit fram rapporten ”Lokal och regional klimatomställning - underlag inför kommande klimatpolitisk handlingsplan 2023”. Då klimatläget är väldigt allvarligt har Region Västernorrland valt att lämna ett yttrande. Nedan följer Region Västernorrlands synpunkter.

Övergripande synpunkter

Då vi i dagsläget ännu inte har några beslutade konsumtionsbaserade klimatmål på nationell nivå, ligger fokus i underlaget naturligt på territoriella klimatpåverkande utsläpp. I underlaget lyfts dock att konsumtionsbaserade utsläpp, vilka inte nödvändigtvis uppstår inom landets gränser, uppskattas vara av stor betydelse för klimatomställningen. Region Västernorrland instämmer och understryker att det utöver arbete med minskning av territoriella klimatpåverkande utsläpp även är av stor vikt att sträva efter samhällsomställning kopplat till hållbar konsumtion och mer cirkulära flöden. Vidare lyfts utfasning av fossila drivmedel som kritisk aspekt i klimatomställningsarbetet och reduktionsplikten beskrivs vara avgörande för att klimatmål skall kunna nås. Region Västernorrland instämmer och ser att förslaget att kraftigt sänka reduktionsplikten kan utgöra ett hinder för att klimatmålen skall nås.

De två inledande förslagen, *Nationell samordnare för färdplan för kommuner och regioners klimatomställning* respektive *Myndighetslyft för kommuner och regioners klimatomställning*, uppfattas röra sig närmre ett bredare perspektiv på hållbarhet som helhet, även om utgångspunkten är klimatomställning. De synergier, mervärden och samordningsvinster som lyfts i dessa förslag ser vi även vara giltiga för övriga förslag, när de kombineras med anpassning på regional och lokal nivå.

Inom vart och ett av förslagen är det ett flertal aktörer som ska samverka och ett flertal förslag bedöms vara beroende av synergieffekter mellan förslagen för att nå sin fulla potential. Region Västernorrland vill framhålla vikten av tydlighet kring ansvarsfördelning och samordning, vilket kan uppnås genom att strukturer för god kommunikation aktörer emellan säkerställs, såväl inom som mellan respektive förslag samt på nationell nivå. Detta menar Region Västernorrland är avgörande för att

säkerställa ett tids- och kostnadseffektivt arbete och för att förhindra att parallella stuprör uppstår, vari liknande frågeställningar drivs, vilket skulle kunna medföra merarbete.

Region Västernorrland instämmer i beskrivningen att det redan idag finns mycket kunskap, vägledning och erfarenheter kopplat till klimatomställningsarbete samt hållbarhetsarbete i stort, och att samordning av dessa är en utmaning. Då Agenda 2030:s globala mål för hållbar utveckling är universella och odelbara, samtidigt som det är allas ansvar att bidra till att vi når målsättningarna, ser Region Västernorrland även en eventuell risk i att bryta ut klimatarbetet helt från övrigt hållbarhetsarbete, med separat samverkansarbete och redovisningsprocess. Det skulle kunna bidra till att ovan nämnda parallella stuprör uppstår. Genom att medvetet ta sig an denna utmaning och genom nationell samordning koordinera arbetet, likväl inom som mellan förslag, för att inte förlora det holistiska perspektivet och tillvarata synergieffekter, ges goda förutsättningar för ett sammanhållet klimat- och hållbarhetsarbete på kommunal och regional nivå.

Förslag 1: Nationell samordnare för färdplan för kommuner och regioners klimatomställning

Region Västernorrland välkomnar förslaget att tillsätta en nationell samordnare, med tillhörande kansli och budget, för att öka takten i lokal och regional klimatomställning. Förslaget bedöms vara en viktig förutsättning för att övriga förslag ska nå sin fulla potential. Detta genom att såväl utgöra en stabil grund med utbildningsinsatser, vägvisare i form av stöd och färdplan, samt utgöra ett övergripande och sammanhållande paraply för att följa och utvärdera omställningsarbetet. Vidare bedöms förslaget kunna överbygga den utmaning, i form av bristande resurser för att hantera omställningsfrågor i önskvärd utsträckning, som idag finns hos såväl kommuner som regioner. Färdplaner med åtaganden som är anpassade efter olika kommuner och regioner, men samtidigt är ambitiösa, kan fungera som ett viktigt verktyg för att skapa helhetssyn och systemperspektiv på lokal, regional och nationell nivå och tydliggöra vägen framåt. För att färdplaner och de åtaganden som görs ska kunna verkställas och att åtgärder för minskad klimatpåverkan genomförs, är det viktigt att det knyts stöd och projektmedel till åtagandena. Detta föreslås, men Region Västernorrland vill understryka vikten av att dessa är tillräckliga och träffsäkra. Då energikontoren i Sverige är viktiga aktörer för det lokala omställningsarbetet, vill Region Västernorrland lyfta att deras funktion och kompetens bör finnas med som verktyg i färdplaner och samverkansarbete.

Förslag 2: Myndighetslyft för kommuner och regioners klimatomställning

Region Västernorrland ser positivt på förslaget om myndighetslyft inklusive delförslagen om myndighetssamverkan, en gemensam kunskapsarena, rådgivningscentral samt utveckling av statistik på lokal och regional nivå. Vi vill

framför allt instämman i vikten av att i myndighetslyftet integrera lokala och regionala perspektiv, säkerställa samverkan myndigheter emellan och behovet att samordna och tillvarata synergier av tvärgående projekt, uppdrag och initiativ. Detta bör ske i samverkan med den nationella samordningen (förslag 1). Förslaget som helhet bedöms öka tillgängligheten till redan befintlig kunskap, metoder och nätverk, vilka kan stärka aktörers klimatomställning, bland annat genom att förenkla ansöknings- och finansieringsprocessen för de externa medel som ofta är nödvändiga för klimatåtgärder. Region Västernorrland betonar betydelsen av att den föreslagna kunskapsarenan inte enbart blir en samlings sida utan att även kunskap finns, analyser görs och att hänsyn tas till andra pågående uppdrag för att förhindra att nya stuprör/slutna system byggs upp parallellt med befintliga. Viktigt är även att bibehålla och tillvarata de territoriella perspektiven och kunskap om kommuners och regioners individuella förutsättningar. Delförslaget om uppdrag till statistikmyndigheter att utveckla statistik på kommunal och regionalnivå, ses som ett välkommet verktyg i omställningsarbetet.

Förslag 3: Klimatomställningsfunktion på strategisk nivå hos kommuner

Klimatomställningsfunktion på strategisk nivå hos kommuner, ett steg med en systematisk och tvärssektoriell karaktär, kan utgöra en bra funktion för att genomgående förstärka genomförandekapaciteten i hela organisationens verksamhet. Att detta stöd begränsas till enbart kommuner är däremot olyckligt. Förslaget ska adressera svårigheter i att bidra till långsiktig hållbar utveckling på grund av begränsad organisatorisk kapacitet. Hindersanalysen har tydliggjort att förutsättningarna för att arbeta med klimatfrågor varierar, inte bara bland Sveriges kommuner, utan även bland Sveriges regioner. Att inte rikta samma stöd till regioner kan därför riskera att åtgärder inte sker i den takt som behövs och som det finns potential för. Vidare har regioner som har kommit längre i klimatarbetet även en viktig roll att spela i att överföra kunskaper och erfarenheter till såväl kommuner som andra regioner. Genom att bredda satsningen till att även omfatta regioner, finns potential att tillvarata och sprida befintlig kunskap ytterligare och därmed accelerera klimatarbetet ytterligare. Förslagets struktur, med klimatomställningsfunktion, liknar på många sätt befintlig energi- och klimatrådgivning (EKR) och innebär därmed liknande utmaningar som redan är verklighet för EKR. Region Västernorrland vill därmed ytterligare belysa vikten av långsiktighet i satsningen och att funktionen ska bli en permanent lösning där tidsmässiga resurser inte skall behöva läggas på årliga ansökningar för förlängt uppdrag och andra utmaningar kopplat till strukturen likt dagens energi- och klimatrådgivning.

Förslag 4: Standardiserad redovisning av klimatåtgärder

Region Västernorrland välkomnar förslaget med standardiserad redovisning av klimatåtgärder men vill samtidigt lyfta den möjlighet standardiseringsarbetet kan innebära genom att inte enbart begränsa standardiseringen till klimatområdet. De globala målen för hållbar utveckling är universella och odelbara och klimatanpassningsåtgärder är en viktig del för hållbar utveckling. Redan idag omfattas företag och statliga myndigheter av obligatorisk hållbarhetsredovisning. Då det

sannolikt är en tidsfråga innan hållbarhetsredovisning blir obligatorisk även för offentlig sektor, kan ett påbörjat arbete gällande standardiserad hållbarhetsredovisning inklusive redovisning av klimatåtgärder, innebära en möjlighet för offentlig sektor att förbereda sig och lägga grunden för redovisningsarbetet inför eventuella kommande krav på obligatorisk hållbarhetsredovisning. En möjlighet med standardiserad redovisning, så som omnämns i underlaget, är att hållbarhetsarbete i sig blir mer strukturerat när redovisningen utvecklas. En gemensam standard för redovisning av hållbarhetsarbete skulle kunna innebära en ökad jämförbarhet, vilket är viktigt för att hållbarhetsredovisning ska skapa värde såväl internt som externt. Detta arbete skulle med fördel kunna vara en del kopplat till den nationella samordningen (förslag 1) och förslaget om myndighetslyftets tillhörande rådgivningscentral och utveckling av statistik på regional och kommunal nivå (förslag 2). Att lyfta ut redovisning av klimatåtgärder utan att ta hänsyn till att många kommuner och regioner redan idag redovisar hållbarhetsarbete, kan medföra en risk för att parallella spår uppstår, vilket kan leda till merarbete.

Förslag 5: Förstärkt uppdrag till länsstyrelsen för att leda och koordinera energi- och klimatomställning på lokal och regional nivå

Ett ökat samarbete mellan länsstyrelse, region och kommuner välkomnas då Region Västernorrland framhåller vikten av samverkan för en ökad takt i klimatomställningsarbetet. Detta sker redan i Västernorrlands län, där Region Västernorrland, som regionalt utvecklingsansvarig aktör, samordnar den regionala utvecklingsstrategin med fokus på omställning till hållbar regional utveckling – och där Länsstyrelsen Västernorrland koordinerar framtagande och genomförande av den regionala energi- och klimatstrategin. Region Västernorrland instämmer vidare i att förslaget kan medföra positiva effekter på klimatomställningen på lokal och regional nivå, genom att ökad finansiering ges för stöd till den regionala klimatomställningen att utveckla och skala upp nätverk, arbetsgrupper och samarbeten. Detta är ett sätt att även stärka regionala aktörers arbete med klimatomställningen och utnyttja mer av den potential till accelerering av klimatarbetet i de regioner som kommit längre i vissa frågor och bidra till överföring av kunskap och erfarenheter. Däremot adresserar förslaget inte den utmaning, likt ovan beskrivna utmaningar med förslag 3 i form av bristande resurser, vilket saknas hos ett flertal aktörer samtidigt som det är en förutsättning för ett effektivt samverkansarbete. Om länsstyrelsen ska kunna främja samverkan mellan bland annat kommuner, regioner och energikontor, krävs det att förutsättningar och kapacitet för aktörerna att bidra i samverkansarbetet säkerställs. Region Västernorrland vill betona att Sveriges energikontor är en viktig aktör i den regionala energi- och klimatomställningen och har kompetens och erfarenhet i arbete med klimatfrågor såväl på regional- (regionala projekt) som på lokal nivå (genom energi- och klimatrådgivning). Det är därav viktigt att energikontorens roll nyttjas bättre och förstärks för att garantera effektiv regional samverkan.

Förslag 6: Regional upphandlingssamordning

Region Västernorrland ser väldigt positivt på förslaget med statligt stöd till regional upphandlingssamordning inklusive utveckling och tillämpning av klimatkrav i upphandling. Detta kan vara ett bra sätt att möta de utmaningar som idag består av brist på såväl monetära som personella resurser kopplat till uppföljning av ställda krav. Samordning av krav som ställs i samma närområde kan underlätta uppföljningsarbetet samtidigt som det gör det lättare för leverantörer att kunna möta upp ställda krav då det inte blir varierande kravnivåer att förhålla sig till. Redan idag finns ett antal samverkansformer, så som Nationella kansliet för hållbar upphandling och Addas inköpscentral. Vi ser att det är viktigt att förslagets samverkansarbete koordineras väl med befintliga samarbeten för att säkerställa ett tids- och kostnadseffektivt arbete genom att förhindra att parallella stuprör uppstår.

Förslag 7: Regional mobilitets- och tillgänglighetsfunktion

Region Västernorrland är försiktigt positiva till förslaget, under förutsättning att stödet avser nya medel och inte tas från redan existerande medel i den nationella infrastrukturplanen. Vi ser att intentionen med förslaget är god, men att större satsningar på infrastruktur är en avgörande faktor för hållbar mobilitet. Detta såväl för att hantera postpandemiska beteendeförändringar och kommande förändringar av reduktionsplikt och reseavdrag, vilka kommer att påverka våra resvanor även framgent. Tillfälliga insatser, så som beskrivs i förslaget, i form av att driva kortvariga nätverk, kampanjer och utbildningar, bedöms inte vara tillräckligt. Territoriella-, organisatoriska- och finansiella förutsättningar och prioriteringar varierar inom landet och även inom län och kommuner. Det vore därför bra, med hänsyn till kommuner och regioners självstyre, att rikta stödet till regionerna för en inomregional prioritering med möjlighet att, i samråd med kommunerna, anpassa insatser efter länets behov, önskemål och prioriteringar. Detta med fokus på hur satsningar inom infrastruktur, kollektivtrafik och mobilitet kan skapa bättre förutsättningar och synergieffekter för såväl klimat, folkhälsa och miljö.

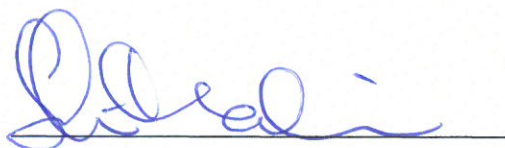
Förslag 8: Ökade klimatkrav i offentlig upphandling

Region Västernorrland ser positivt på förslaget om ökade klimatkrav i offentlig upphandling, ett förslag som tillsammans med förslaget om stärkta medel för regional upphandlingssamordning, ses som en viktig förutsättning för att offentlig upphandling skall kunna bli det verktyg i klimatomställnings- och hållbarhetsarbetet det har potential att bli. Vi vill dock understryka att det är minst lika viktigt att tydliggöra betydelsen av att ställda krav följs upp, något som bristande resurser kan utgöra ett hinder för. Region Västernorrland betonar därav att stöd för att möjliggöra en effektiv kravuppföljning, behövs. Vi ser därmed att förslaget om regional upphandlingssamordning och förslaget om ökade klimatkrav är beroende av varandra för att få önskad effekt.

Sammanfattande synpunkter

Mot bakgrund av det allvarliga klimatläget, välkomnar Region Västernorrland Länsstyrelsen Uppsalas underlag som helhet. De utmaningar som beskrivs löpande genom samtliga förslag, gällande bristande resurser, kompetens och samordning av olika delar inom klimatomställningsarbetet, nämns främst för kommunal nivå. Här vill vi understryka att dessa utmaningar i hög grad även gäller för Sveriges regioner och myndigheter. Region Västernorrland vill även betona vikten av tydlighet och kommunikation inom respektive mellan, aktörer och åtgärdsförslag, för att undvika att ineffektiva stuprör uppstår. Precis som underlaget lyfter, är tiden för klimatomställning knapp och offentlig sektor har ett ansvar att agera som ett föredöme och möjliggörare. Förslagen som helhet menar vi innebär ökade möjligheter för offentlig sektor att leva upp till detta ansvar.

Region Västernorrland

Sofia Mackin
T.f. Verksamhetschef Miljö och folkhälsoverksamheten